

Vlinders en libellen voor de lens

Tekst: Bart Siebelink en Edo van Uchelen
Centrum voor
Natuurfotografie

Gezien de enorme populariteit van natuurfotografie, kon het niet uitblijven: het eerste Handboek Natuurfotografie van Nederlandse bodem. Daarin vertellen de auteurs Bart Siebelink en Edo van Uchelen ondermeer hoe je dieren kunt benaderen en hoe je ze op een frisse, vernieuwende manier op de foto krijgt. In dit artikel delen de auteurs en oprichters van het Centrum voor Natuurfotografie hun ervaringen.

Camera en uitrusting

Een spiegelreflexcamera (minstens 8 megapixels) en een stevig statief vormen de basis. Je kunt het beste werken met een lens met een (tele- of zoom-)brandpuntafstand van tenminste 200 mm. Daarmee blijf je meestal nog ver genoeg op afstand om te voorkomen dat je onderwerp vlucht, zonder dat het te klein in beeld komt. Het helpt enorm om thuis in de kamer eens te oefenen op een klein voorwerp, zoals bijvoorbeeld een postzegel. Hoe dichtbij moet je staan om hem scherp én groot genoeg op de foto te krijgen? Lukt het niet, omdat je lens niet dichtbij genoeg kan scherpstellen, gebruik dan tussenringen. In combinatie met een (eenbeen)statief en een flitser (als invullicht) ben je goed uitgerust voor mooie, natuurlijke opnamen, waarbij je de dieren nauwelijks verstoort. Met een macro-objectief van 100-200 mm kun je, mits je onderwerp goed is te benaderen, nog dichterbij komen zodat je ook details kunt fotograferen. Wat

Edo van Uchelen

Deze keizersmantel was bij wat koelere weersomstandigheden gulzig op zoek naar nectar en liet zich daarom goed van dichtbij benaderen, waardoor met een macro-objectief deze detailopname mogelijk werd.

betreft brandpuntsafstanden: houd rekening met de eventuele cropfactor van je sensor. Veel digitale camera's hebben een extra vergrotingsfactor, waardoor een 200 mm objectief vergroot als een 320 mm. Voor dichtbijfotografie is dat over het algemeen gunstig omdat je meer afstand kunt houden tot je onderwerp.

Vlinders en libellen benaderen

In veldgidsen, op internet en in natuurtijdschriften kun je veel informatie vinden over waar vlinders en libellen voorkomen. Eenmaal in het veld zijn ze niet heel moeilijk te vinden. Maar over hoe je ze benadert en fotografeert is vaak nauwelijks informatie beschikbaar. Terwijl je daar als fotograaf juist behoefte aan hebt. Juist kleine dieren in de natuur wil je meestal van dichtbij fotograferen, en dat is niet gemakkelijk. Vrijwel alle dieren hebben een zogenaamde 'vluchtafstand'. Dat is de afstand waarop ze beslissen: nu is het genoeg, ik ben weg. Deze afstand hangt niet alleen af van de soort, maar ook van het individu, de locatie, het seizoen en de tijd van de dag. Als natuurfotograaf moet je leren om met deze aspecten rekening te houden. Dat doe je door te anticiperen op het gedrag. Kennis en ervaring helpen je hierbij. In het algemeen geldt: neem de tijd. Probeer de situatie in te schatten; maak je klein en beweeg altijd langzaam. Wat betreft je uitrusting: een

Edo van Uchelen

Bosbeekjuffer in de vlucht. Deze actiefoto kwam tot stand door het gedrag te observeren en gedurende enkele uren(!) een paar honderd opnamen te maken met de camera in de zogenaamde mitrailleurstand.

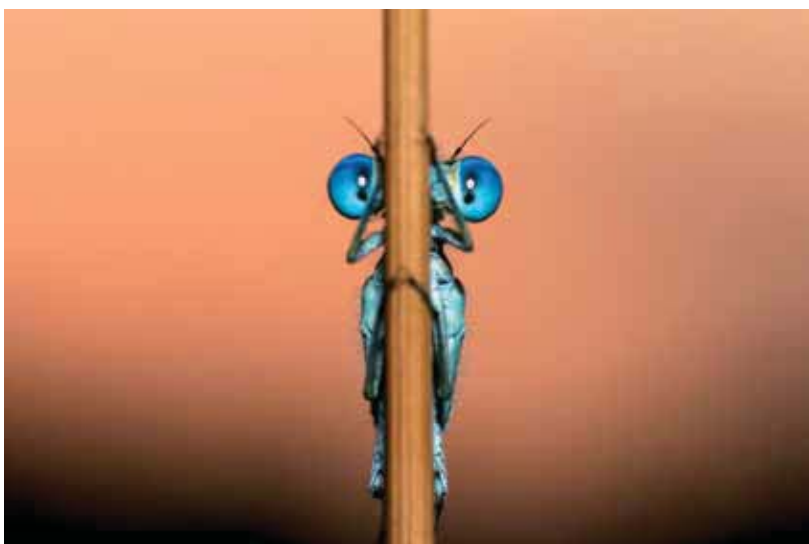
Deze heideblauwtjes lijken te worden gadeslagen door de Schotse hooglanders. De koeien kijken echter naar de fotograaf die, helemaal plat liggend op de grond met een extreem groothoekobjectief, nogal vreemde capriolen uithaalt om beide vlinders met koeien te fotograferen. In zo'n positie blijf je op een nat heideterrein niet droog. Maar je hebt wel een verhalende foto met vlinders.

licht eenbeenstatief werkt bij het benaderen vaak beter dan een (zware) driepoot. Voor mooie foto's fotografeer je op ooghoogte. Als je onderwerp op de grond gaat zitten maak je vaak de mooiste foto's als ook je camera zich op de grond bevindt. Om door de zoeker te kunnen blijven kijken, gebruik je het best een hoekzoeker of je gaat zelf languit liggen. Dan blijf je dus niet schoon; kleding wordt nat, vies of raakt beschadigd (ook als je door het struikgewas struint!). Draag daarom geen dure (merk)kleding. Dat kan remmend werken omdat je te voorzichtig wordt.

Koudbloedige dieren als vlinders en libellen hebben warmte nodig om actief te zijn. Zonnig en windstil weer is ideaal. Anders dan bij vogels en zoogdieren

Zoek naar sterke kleuren op de achtergrond. Deze azuurjuffer is gefotografeerd tegen het oranje licht van het avondrood. Om het blauw nog sterker te laten opvallen is bewust gekozen voor een exemplaar dat op een bruine steel zat. Een groene of zwarte spriet zou veel kracht uit deze foto hebben gehaald.

hoef je in principe niet heel vroeg op te staan om ze te fotograferen. Maar pas op: hoe warmer, hoe sneller en beweeglijker. Als het echt warm is, blijven ze vliegen zonder ergens te gaan zitten. Op zulke dagen kun je

Zomererebia, een donkerbruine dagvlinder die zich in de ochtend zit op te warmen. Later op de dag wordt het te warm om zo'n dier lang genoeg goed voor de lens te krijgen.

beter wachten tot het minder warm is of tot er wolken voor de zon verschijnen. Je kunt ze ook 's ochtends benaderen als ze nog niet volledig zijn opgewarmd. Dagvlinders en libellen zitten dan vaak nog verborgen

tussen de vegetatie. Het loont zeer de moeite om ze op te sporen. Dat kun je leren door eens het veld in te gaan met iemand die hier ervaring mee heeft. Wat ook helpt is om ergens stil te zitten en vanaf die plek stelselmatig alle takjes, bladeren, bloemen en grassprietten af te speuren naar 'klein leven'. Overigens kruisen veel soorten insecten, zoals sprinkhanen, kevers en rustende vlinders vanzelf je pad als je op je knieën in het veld bezig bent met het fotograferen van iets anders. Heb je een fraai exemplaar gevonden, grijp dan niet meteen naar de camera, maar observeer eerst een tijdje het gedrag. Veel libellen komen bijvoorbeeld steeds terug op dezelfde plek. Vaak is dat het uiteinde van een takje of een andere hoge post van waaruit ze hun omgeving in de gaten houden. Daar kun je als fotograaf handig op inspelen door je statief en lens te richten op zo'n vaste zitpost. Daarbij kun je tevens in alle rust bepalen wat je op de achtergrond wilt hebben. Als je de vliegroute eenmaal kent zijn soms zelfs mooie opnamen mogelijk van vliegende exemplaren.

Bart Siebelink

Voor vlinders, libellen en andere kleine dieren werkt een (macro)teleobjectief van zo'n 200 mm vaak het beste, want daarmee blijf je meestal nog net buiten hun vluchtafstand (0,5 tot 1 meter) terwijl je het dier toch nog groot genoeg in beeld hebt. Als je goed kijkt zie je op deze foto in de achtergrond het silhouet van de fotograaf.

Zoals alle insecten hebben vlinders en libellen facetogen met een blikveld van 360 graden. Ze reageren vooral op beweging. Beweeg je tijdens de fotojacht dus rustig en langzaam door het terrein en voorkom dat je schaduw op de dieren valt. Laat je niet te snel ontmoedigen als ze voor je wegvliegen. Vaak wennen

ze na een tijdje aan je gestalte in het veld, en zijn dan gemakkelijker te benaderen.

Wil het niet vlotten met het benaderen van dagvlinders, dan zijn er altijd nog de nachtvlinders. Die zijn werkelijk overal te vinden en de meeste soorten zitten overdag perfect stil! Met het blote oog lijken de 'motjes' op het eerste gezicht minder aantrekkelijk, maar door een macrolens bekeken zijn ze niet zelden verrassender dan dagvlinders.

Opdracht: laat je foto's beoordelen op de Vlinderdag!

Bart Siebelink en Edo van Uchelen geven op de Vlinderdag een korte, flitsende beeldbespreking 'Vlinders en libellen, anders bekeken'. Dat doen ze met originele en vernieuwende foto's... Dat kunnen ook jouw foto's zijn! Meedoen? Kijk in je portfolio naar foto's die afwijken van het gemiddelde. Denk hierbij aan het uitbeelden van beweging, een afwijkend perspectief, een gewaagde compositie, functionele onscherpte of extreme details. Gebruik je creativiteit en fantasie! Ga naar www.centrumvoornatuur fotografie.nl en kijk bij het eZine onder 'Beeldbespreking Vlinderdag' hoe je foto's kunt insturen. Meer informatie over origineel en vernieuwend fotograferen van vlinders en libellen vind je in het 'Handboek Natuurfotografie' (zie kader).

Handboek Natuurfotografie

Het Centrum voor Natuurfotografie is het nieuwe kennis- en informatieplatform voor natuurfotografie. In opdracht van deze stichting schreven Bart Siebelink en Edo van Uchelen het 'Handboek Natuurfotografie'; een nieuw standaardwerk voor natuurfotografen. Het boek gaat verder waar andere fotoboeken ophouden. Behalve bediening van de camera en toebehoren ligt het accent op niet eerder beschreven aspecten van de natuurfotografie zoals benadering van flora en fauna in het veld en andere specifieke vaardigheden, zoals het fotograferen van vliegende vlinders en libellen. Ook gaat het handboek uitgebreid in op artistieke aspecten, kijkvaardigheid en idee-ontwikkeling. Maar er is meer. De auteurs Bart Siebelink en Edo van Uchelen richten zich ook op de artistieke kant van het vak. Ze beschrijven bijvoorbeeld de mystieke sfeer van onderbelichte foto's en hoe je kunt fotograferen vanuit nieuwe ideeën. Vanuit hun educatieve achtergrond dagen ze lezer met concrete opdrachten uit de theorie in praktijk te brengen om de kijkvaardigheid, compositie en fantasie te trainen. Je kunt het boek bestellen via www.centrumvoornatuur fotografie.nl (of via de uitgever: www.knnvuitgeverij.nl).

Bart Siebelink

Libellen hebben vaak een vaste uitkijkpost waarnaar ze steeds terugkeren. Vaak is dat het uiteinde van een verdord takje.